

Рецепти

РЕЦЕПТИ ПРОТИ САМОТНОСТІ

Бойчук Б. Стихотворения избранные и предпоследние (тринадцать переводов с украинского языка А.Слуцкого). – Краснодар, 2002. – 45 с.

Ось уже кілька років група кубанських українофілів видає невеликим накладом чудово оформлені книжки українських письменників, адресовані нащадкам запорозьких переселенців, які ще не втратили інтересу до своєї прабатьківщини. Зрозуміло, перевага надається місцевим українським авторам, таким, як Я.Кухаренко, В.Мова (Лиманський), Я.Жарко, Г.Доброскок, О.Півень та ін. До цього вже звикли. А ось публікація збірки віршів Б.Бойчука, який ніколи на Кубані не бував, стала сенсацією. Твори українського поета з американської діаспори видано в діаспорі російській! Це подія вельми симптоматична і свідчить про нові тенденції, нові “рецепти проти самотності” в соборній українській культурі.

Богдан Бойчук – філософ та інтелектуал, якому притаманні всі риси типового постмодерніста другої половини ХХ століття. Народився він 11 жовтня 1927 р. в селі Бертники (тепер Лісове) на Тернопільщині. 1944 року в німецькому містечку Ашафенбурзі закінчив гімназію, засновану біженцями з “колгоспно-радгоспного раю” для виховання національно орієнтованої молоді. 1949 р. перебрався до Нью-Йорка, жив у нижній частині Манхеттена, де заробляв на життя миттям посуду. У вільний час любив читати вірші, переважно експериментаторів, таких, як Хуан Рамон Хіменес, писав власні, в яких здорова селянська генетика, відданість рідній культурі химерно поєднувалися з потягом до розлогих метафоричних побудов.

У своїх пошуках Б.Бойчук не був самотнім. Тут, у місті хмарочосів, у 50-х

роках закладався фундамент ще одного хмарочоса – Нью-Йоркської школи української поезії. “Резервна Україна” запропонувала тоді низку цікавих імен: Віра Вовк, Богдан Рубчак, Женя Васильківська, Патриція Килина, Юрій Тарнавський, Емма Андієвська. Всі вони, навіть ті, хто не жив у США, визнали динамічний Нью-Йорк українською поетичною Меккою, а Бойчука – своїм безсумнівним лідером. Можна сьогодні сперечатися, що це було: реакція на поетичний ренесанс у радянській Україні (шістдесятництво) чи явище іншого масштабу, з витокami в західній (у широкому значенні слова) поетичній традиції. Обидва явища практично збіглися в часі, і це якнайяскравіше засвідчує, що поезія, як метеоритний дощ, бомбардувала наприкінці 50-х та в 60-х роках нашу землю. Кажуть, тоді навіть у повітрі була розлита поезія: нею дихали, їй вірили...

Сьогодні поет із ностальгією згадує ті роки. Молоді автори наприкінці тижня збиралися в італійському ресторанчику “Орхідея”, прикрашеному картинами художників-початківців. Невдовзі започаткували власну “літературну сторінку” в щоденній українській газеті “Свобода”. Потім був журнал “Горизонт”, в якому літературну частину вів Богдан Бойчук, мюнхенська “Літературна газета”, журнал “Сучасність”, що згуртував українських нетрадиціоналістів. Сьогодні літературознавці особливо вирізняють щорічний збірник “Нові поезії”, для випусків якого кожен автор власноруч переписував свої вірші, а колега-художник робив ілюстрації. Кожний томик народжувався в суперечках, жартах, у динамічному клетоті пристрастей

та за найактивнішої участі Богдана Бойчука. Останній номер вийшов 1973 року. На цей час члени групи мали вже власні книжки і кожний, віддавши данину “школі”, пішов далі своїм шляхом.

Серед перших із плеяди “ню-йоркців” на поетичні простори вийшов тоді Богдан Бойчук. Книжки “Час болю”, “Спомини любові”, “Вірші для Мехіко”, “Мандрівка тіл”, “Подорож з учителем”, “Земля була пустотня”, “Вірші вибрані й передостанні” поставили його поряд із провідними літераторами українського вигнання. Okремо варто назвати відомий двотомник української емігрантської поезії “Координати”, підготовлений спільно з Б.Рубчаком, і не менш прикметну антологію української модерністської поезії “Поza традиції” — два неперевершених колективних портрети поетичного покоління, до якого належав і він сам. Серед поки що не опублікованого — дві нові поетичні збірки, три романи, п’ять п’єс.

Український читач уже давно знайомий із творчістю Б.Бойчука — 1991 року в Києві вийшла його поетична збірка “Третя осінь” із передмовою М.Жулинського. В українській періодиці його статті й літературні твори публікуються досить часто, регулярно з’являються розвідки про його творчість. У Києві видано збірку “Вірші кохання і молитви” та роман “Дві жінки Альберта”.

Російський читач поета Б.Бойчука донедавна не знав, і переклади А.Слуцького вперше знайомлять його з творчістю “американського українця”. Книжка перекладів “Стихотворения избранные и предпоследние” невелика за обсягом (всього 13 перекладів), видана вона порівняно малим накладом, нетрадиційно оформлена, досить цікава за структурою і сприймається не стільки як збірка віршів, скільки як діалог поета і перекладача. Цю діалогічність підкреслюють і сам Б.Бойчук короткою “Чи то передмовою, чи то розмовою”, що нею відкривається видання, і перекладач у післямові “Шлях як він склався”.

Можна задуматися над питанням: ця діалогічність — перевага книжки чи її недолік? У текстах Слуцького бракує того відчуження, без якого дуже складно досягти абсолютної ідентичності перекладу, його інтерпретації “пристрасні”, особистісні. Можна подискутувати з традиційним судженням, нібито переклад — це неминуче створення нового поетичного змісту. Втім, в естетиці постмодернізму така суперечка не має сенсу, читачеві ж залишається прийняти чи не прийняти запропоновану А.Слуцьким версію. І слідом за перекладачем процитувати Х.-Ортегу-і-Гасета: “... Переклад не сам твір, а шлях до нього”.

За ритмом і лексикою переклади А.Слуцького досить близькі до оригіналу. Але, коли починаєш вчитуватися в текст, виникає відчуття якоїсь постійної недовомовленості... Слуцький-перекладач пом’якшує екзистенційні тексти українського поета, відчуженню надає сподівання. Можливо, ця різниця у відтінках, у тональності ставлень до реальності, до образу пояснюється різною природою американського та вітчизняного шістдесятництва, різним життєвим укладом по цей і по той бік океану, різними життєвими обставинами...

Читаючи збірку Богдана Бойчука “Вірші вибрані й передостанні”, усвідомлюєш, що неповторний і навіть по-своєму ефемерний шлях у творах поета звучить як шлях глибоко епічний. Коли ж читаєш книжку перекладів А.Слуцького, то вона сприймається як книжка ліричних віршів. Тому, можливо, для А.Слуцького така важлива тема “повернення”, а для Б.Бойчука єдиною і непроминальною темою залишається сам “шлях”. Вони різні, і подолати цієї відмінності А.Слуцький не зміг.

Попри все видання у Краснодарі російською мовою збірки віршів українського поета Б.Бойчука — ще один важливий факт російсько-українських літературних взаємин.

м. Краснодар

Віктор Чумаченко